

GRÓSZ EMIL MEGHALT

„A mosolyom — az a nyilvánosság, de a könnyem — az az enyém!” — Müller Kálmán professzornak ezeket a szavait idézte Grósz Emil négy esztendővel ezelőtt, mikor az *Ujság* munkatársa azzal a kéréssel fordult hozzá: mondja el életének legérdekesebb, legszebb élményét. Könnyezve, le-történ valóban nem látta senki sem a sötétség ellen évtizedekig önfeláldozással és ragyogó sikerrel küzdő tudós orvost, míg a mosoly a nyilvánosság előtt sohasem tűnt el arcáról és a lélek örök derűjét tükrözte vissza szép magasan ívelt homlokra. És ez a mosoly, ez a derű most megfagyott a nagy orvosnak, a jószágos embernek az arcán. Az orvostudománynak, a közegészségügynek — nemcsak az itthoniak, hanem az európainak is — mérhetetlen kárára, az egész társadalomnak mélységig gyászára váratlanul elhunyt Grósz Emil. Egy pillanatra kihagyott az élet motorjának ritmusa — és a munka fanatikusa, akinek minden másodperce óramű pontossággal volt beosztva, többé nem tudta ott folytatni, ahol félbeszakította. Örökre megállott, örökre elpihent.

A nagyváradi szemkórház

Regényes életrajzba illő Grósz Emilnek élet- és pályafutása. Kezdjük az ősöknél. 1830-ban Grósz Frigyes dr. nagyváradi orvos külföldről hazatérve, összekuporgatott kis pénzéből minden hatósági segítség nélkül megalapította kicsiny házában azt a szemgyógyító intézetet, mely Magyarország első szemkórháza volt. Az ország minden részéből keresték fel betegek a nagyváradi kórházat, ahol szegény emberek ingyen jutottak gyógyuláshoz. Grósz Frigyesnek 1858-ban bekövetkezett halála után a kis kórház örökségképpen a fenntartási költségek terhével együtt fiára, Albertre szállott. Grósz Albert maga is szemorvos volt. A szabadságharc idején az aldunai honvédtáborban működött, később Nagyvárad város főorvosa lett. A kis szemgyógyító intézetet később beolvasztották a biharmegyei köz-kórházba. Grósz Albertnek fia volt az 1865-ben született Grósz Emil.

A nagy szemész pályafutása

„Már gyermekkoromban vágyat éreztem az orvosi pálya felé (így beszélt el Grósz Emil egy interjú során) és mint medikus segédkeztem édesapámnak szemműtéknél.” Bécsben, Berlinben, Párisban és Heidelbergben hallgatta az akkori idők nagy szemészeinek előadásait. 1887-ben avatták doktorná a budapesti egyetemen. 1888-ban az egyetemi szemklinika gyakornoka lett, a hírneves Schulek professzor mellett. 1895-ben habilitálták magántanárrá, 1900-ban pedig nyilvános rendkívüli tanár lett és 1904-ig vezette a Rókus-, a Szent János- és a Szent István-kórház szemészeti osztályait is. 1905-ben lett nyilvános rendes tanárrá, majd az I. számú szemklinika igazgatójává.

Már egész fiatalon feltűnt neve az orvostudomány elhivatott képviselőinek sorában. Előharcosa volt a trachoma ellen folytatott küzdelemnek és 1929-ben az amsterdami nemzetközi szemészeti kongresszuson őt választották meg a trachoma ellen küzdő nemzetközi szervezet elnökéül. Elévülhetetlen érdemeket szerzett a szemműtékek technikájának kifejlesztése körül is. Egymaga közel tízezer szürkehályog-operációt végzett, míg zöldhályog-műtéteinek száma négyezer körül volt. Azokat a tanulságokat, amelyeket a műtétekből le lehetett vonni, a nemzetközi szeméskongresszusokon ismertette és számos külföldi orvos jött el klinikájára tanulni. Itthon betegek tízezrei áldják kezét, amely megmentette őket a vakságtól.

Az egymást követő magyar kormányok számos ízben kimutatták milyen nagyra értékelik Grósz Emil munkásságát. Így 1913-ban őt nevezték ki a drezdai egészségügyi kongresszus magyar biztosává és ugyanabban az évben ráruházták a londoni orvostudományi kongresszus magyar nemzeti bizottságának elnöki tiszttségét. Tagja volt az Igazságügyi Orvosi Tanácsnak és más fontos orvosi intézményeknek, ő alapította meg az Orvosi Továbbképzés Köz-

poni Bizottságát. Vezetőszerepet játszott a Széchenyi Tudományos Társaságban és mint a klasszikus műveltség nagy barátja, a Parthenon Egyesületben. Számos megtiszteltetés érte külföldről is, így 1933-ban a lyoni egyetem, Korányi Sándor báróval együtt, disz doktorává avatta. Évek során sok előadást tartott az egész művelt világon orvosi kérdésekről.

A munka fanatikusa

Általában szakadatlan munka jellemezte egész életét. Amikor 1935 októberében tanári működésének 30-ik évfordulóját ünnepezték, az üdvözlő beszédekre adott válaszában meghatottan hirdette hitvallását, hogy a munka „kárpótol mindazért a csalódásért és megaláztatásért, amit az élet okoz”. Több százra megy értekezéseinek száma.

Amellett, hogy sűrűn elmerült a görög és latin, meg angol, német és francia klasszikusok műveiben, legkedvesebb olvasmányai a magyar remekírók voltak, mégpedig elsősorban Arany János. A *Toldi* költőjét személyesen ismerte: Arany János barátja volt a nagyváradi Grósz-családnak.

Amikor négy évvel ezelőtt az *Ujság* munkatársa megkérdezte a világhíres öreg professzort, mi volt életének legszebb élménye: a mult időket kutatva felelevenítette Grósz

Emil azt a látogatást, amelyet atyjával együtt Deák Ferencnél tett. Évtizedeken át bensőséges barátság fűzte Tisza Istvánhoz. Mint mondta: „Mindvégig hatott rám a halhatatlan államférfiu ragyogó karaktere, önfeláldozó, nemes baráti érülete, szívjósága.” Hatalmas élményt jelentett számára Harvey Cushing-gel, Amerika legnagyobb agysebészével való érintkezése is. Meghitt barátai közé számíthatta továbbá Eiselsberg, a nagy bécsi sebész.

Családja

Grósz Emil felesége Felvinczi Takács Margit volt. Négy gyermekük közül egyik, Imre, a Magyar Állam Hitelbank titkára, 1930-ban elhunyt. Legidősebb fia, Géza, egyetemi tanár Chicagóban; másik fia, István, folytatja az előző három nemzedék hivatását mint szemorvos a budapesti egyetemi klinikán. Leánya, Eszter, Domony Péternek a felesége. Grósz Emil Magyarországon sok előkelő családjához fűztek rokoni szálak, Bihar megye híres földbirtokos-családjának, a lovag Wertheimsteinoknak révén pedig a londoni Rothschildokat is rokonai közé számíthatta.

Az elhunyt professzort, a magyar orvostudomány nagy halottját csütörtökön, december 11-én délután félnégykor temetik a kerepesi temetőben.